Sakarya Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Dergisi (SHD)

ISSN 2147-768X

The Sakarya
Journal of Law (The SJL)

Temmuz 2022
C. 10 • S. 1 • s. 195-216

1925 Tarihli Müzayede, Münakasa ve İhalât Kanununa Göre Kamu İhale Usulü(*)

Public Procurement Procedure According to the Auction, Dutch Auction and Procurement Law of 1925

Dr. Öğr. Üyesi Gülcan AZİMLİ ÇİLİNGİR(**)
Doğan DURNA(***)

Öz

İdare, kamu hizmetlerinin sunumunu sağlamak için gerek duyduğu mal ve hizmetleri temin etmek için piyasadan kendisi satın alabilmekte ve bu alımları, kamu alımları çerçevesinde tabi olduğu mevzuat çerçevesinde gerçekleştirmektedir. Kamu alımlarında kullanılan kaynağının vergi gelirleri olması nedeniyle kamu alımları gerçekleştirilirken nasıl bir sisteme başvurulacağı; vergi mükelleflerinin parasının nasıl harcanacağını da ifade etmektedir. Öte yandan kamu alımlarına ilişkin düzenlemeler, yayımlandıkları dönemin ekonomi politikalarıyla doğrudan ilişkilidir. Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne dönüşümün yaşandığı erken cumhuriyet döneminde kamu alımları ve satımları 1925 tarihli Müzayede, Münakasa ve İhalât Kanunu kapsamında gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında, Cumhuriyet Döneminin ilk ihale düzenlemesi olan 1925 tarihli Müzayede, Münakasa ve İhalât Kanununda düzenlenen ihale usulü, 2490 sayılı Artırma, Eksiltme Kanunu, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümleri esas alınarak karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler

İdare Hukuku, Kamu İhale Hukuku, Erken Cumhuriyet Dönemi, Kamu Hizmeti, İhale.

Abstract

The administration can buy itself from the market in order to provide the goods and services it needs to ensure the delivery of public services. These purchases of the government are carried out within the framework of the legislation to which it is subject within the framework of public procurement. Since the source used in public procurement is tax revenues, it also expresses how the taxpayer's money will be spent. On the other hand, regulations regarding public procurement are directly related to the economic policies of the period in which they were entry into forced. In the early republican period, when the trans-

(*) Araştırma Makalesi / Makale Geliş Tarihi: 01.04.2022 - Makale Kabul Tarihi: 26.05.2022

(**) Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, İİBF Kamu Yönetimi Bölümü, Hukuk Bilimleri Anabilim Dalı, Van - Türkiye
E-posta: gulcanazimlicilingir@yyu.edu.tr
Orcid No: https://orcid.org/0000-0002-3618-2104

(***) AB Uzmanı (Hukukçu), Tarım ve Orman Bakanlığı, Ankara - Türkiye
E-posta: ddurna79@gmail.com
Orcid No: https://orcid.org/0000-0002-1839-0401

formation from the Ottoman Empire to the Republic of Turkey was experienced, public procurement and sales activities were carried out within the scope of the 1925 Auction, Dutch Auction and Procurement Law. Within the scope of the study, the tender procedure regulated in the Auction, Negotiation and Procurement Law of 1925 has been examined in comparison with the provisions of the Auction and Dutch Auction Law No. 2490, the State Procurement Law No. 2886 and the Public Procurement Law No. 4734.

Keywords

Administrative Law, Public Procurement Law, Early Republican Period, Public Service, Tender.

GİRİŞ

Sosyal devlet anlayışının güçlenip, liberal devlet anlayışının zayıflamasıyla beraber devletin ekonomik ve sosyal hayata müdahalesi de artmıştır. Bunun sonucu olarak kamu hizmetinin alanı genişlemiş ve kamu ihtiyaçlarında artış meydana gelmiştir.[1] Kamu ihtiyaçlarının karşılanması için, *"devlet kamu hizmetinin üretimini kendi işgücü eliyle doğrudan yapabileceği gibi, kural olarak kendisiyle hukuki bir bağı olmayan piyasa unsurlarından da satın alabilir. Bu ayırımın kendisi politik bir tercihi ifade etmekle beraber ikinci seçenekte bir kamu alımı söz konusu olmaktadır."*[2] Bu kapsamda idareler, en uygun kalitedeki mal ve hizmetleri ya da yapım işini sorunsuz ve standartlara uygun bir şekilde teslim alabilmek için ihale süreçlerini işletmektedirler.[3] *"Kamu kuruluşlarının mal, hizmet ve yapım işleri alımları, hem kamu harcamaları içerisinde hem de ülke ekonomisi içerisinde önemli bir paya sahiptir."*[4] Kamu ihalelerinin önceden belirlenmiş bir usul ve yöntem çerçevesinde yapılması zorunluluğu idarelerin uymakla yükümlü olduğu kanunilik ve hukuka uygunluk ilkelerinin de bir gereğidir.[5] Kamu alımları gerçekleştirilirken nasıl bir sisteme başvurulacağı; bir yönüyle vergi mükelleflerinin parasının nasıl harcanacağını da ifade etmektedir.[6] Kamunun yapacağı alımlarda kullanılan kaynağın vergi ve diğer kamu gelirleri olması nedeniyle kamu ihale mevzuatının, kamu kaynağının en iyi şekilde kullanılmasına yönelik sıkı kurallar içermesi tabii ve beklenen bir durumdur.[7] Bunun

1 Yılmaz, Bekir Mustafa, Kamu Alımlarında İdari Denetim, Ankara, 2007, Yetkin Yayınları, s. 235.

2 Toprak, Eren, Kamu İhaleleri (Kamu Alımlarının Hukuki, Yönetsel ve Siyasal Boyutu), Ankara: Turhan Kitabevi, 2016, s. 3.

3 Uz, Abdullah, Kamu İhale Hukuku Kamu Alımlarının Hukuksal Rejimi İhale İşlemlerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları (Şikayet-İtirazen Şikayet-Yargısal Denetim), Ankara: Turhan Kitabevi, 2005, s. 26.

4 Şanslı, Canan, "Hukukun Ekonomik Analizi Çerçevesinde Kamu İhale Hukuku", Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar, 2019, C. 53, S. 612, s. 52. https://dergipark.org.tr/tr/pub/fpeyd/issue/48035/607485, ET. 13.03.2022.

5 Günday, Metin, İdare Hukuku, 9.b, Ankara: İmaj Yayınları, 2004, s. 108.

6 Şanslı, Canan, s. 52.

7 Yıldırım, Hakkı, "Kamu İhale Hukuku'nun 21'inci Maddesinin (b) Bendinde Yapılan Düzenlemenin Değerlendirilmesi", Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Yıl 6, Sayı 12, Aralık 2018, s. 725.

yanı sıra, *"ihale mevzuatının günümüzün değişen ihtiyaçlarına cevap verebilmesi, uygulamada karşılaşılan sorunların çözülebilmesi ve çağdaş gelişmelerle paralellik sağlayabilmesi amacıyla kanun ve ikincil mevzuatlarda değişiklikler ve yapılması olağan bir durumdur."*[8] Ancak bu değişiklikler yapılırken hukuki güvenlik ilkesi göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü hukuki güvenlik ilkesinin bir boyutu da *"hukuk kurallarında sık sık değişiklikler yapılarak hukuki istikrarı ve belirliliği yok eden kurallar"* ihdas edilmemesidir.[9] Bu nedenle yapılan değişiklikler ile getirilen hükümler belirsizlik ve tereddütleri gidermelidir. Yapılan bu değişikliklerin, kamu ihalelerine hâkim olan saydamlık, rekabet, eşit muamele, güvenirlik, gizlilik, kamuoyu denetiminin sağlanması ve kaynakların verimli kullanılması ilkelerine uygun olmasına özen gösterilmelidir.[10] Nitekim tarihsel süreç içerisinde kamu ihale sistemini düzenleyen kanun ve ikincil düzenlemelerin sayısı giderek artmıştır. Örnek vermek gerekirse, çalışmamızın konusunu teşkil eden 22.04.1925 tarihli ve 661 sayılı Hükümet Namına Vukubulacak Müzayede, Münakasa ve İhalât Kanunu 26 maddeden oluşmaktayken, 02.06.1934 tarihli ve 2490 sayılı Arttırma, Eksiltme ve İhale Kanunu[11] 76, 08.09.1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu[12] 96, 04.01.2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu[13] 68, 04.01.2002 tarihli ve 4735 sayılı Kamu ihale Sözleşmeleri Kanunu[14] ise 41 maddeden oluşmaktadır. Bunun yanı sıra kamu ihale alanını düzenleyen çok sayıda ikincil mevzuat mevcuttur.[15]

I. İHALE KAVRAMI

İhale kelimesi, Arapça "ḥwl" kökünden gelen *"döndürme, alacaklıyı başkasına yönlendirme, borcu devretme"* anlamına gelen "iḥāla(t) إحالة" sözcüğünden türemiştir.[16] Ahmed Vefik Paşa'nın, Lehce-ı Osmanisinde ihale, *"Havale, sipariş, ısmarlamak. tahvil etmek"* şeklinde tanımlanmıştır.[17] Türk Dil Kurumu sözlüğünde ise, *"İş, mal vb. birçok istekli arasından en uygun şartlarla kabul edene verme, eksiltme veya arttırma"* şeklinde tanımlanmıştır.[18] Bir diğer ifadeyle ihale, *"kamu*

8 Yıldırım, s. 737.

9 Altundiş, Mehmet, "Hukuki Güvenlik İlkesi", Yasama Dergisi, 2008, S. 10, s. 61, https://dergipark.org.tr/tr/pub/yasamadergisi/issue/54538/743278, ET. 12.03.2022.

10 Yıldırım, s. 737.

11 10.06.1934 tarihli ve 2723 sayılı Resmî Gazete.

12 10.09.1983 tarihli ve 18161 sayılı Resmî Gazete.

13 22.01.2002 tarihli ve 24648 sayılı Resmî Gazete.

14 22.01.2002 tarihli ve 24648 sayılı Resmî Gazete.

15 https://www.ihale.gov.tr/Mevzuat.aspx, ET. 09.03.2022.

16 Nişanyan Sözlük, İhale maddesi https://www.nisanyansozluk.com/kelime/ihale, ET. 02.03.2022.

17 Age.

18 TDK, Türkçe Sözlük, Ankara: Türk Dil Kurumu, 2019.

kurumlarının bir takım işlevlerini yerine getirmek amacıyla yaptıracağı işleri, kimin yapacağına karar vermesini sağlayan bir muhatap belirleme türüdür".[19]

Cumhuriyetin ilk yıllarında yürürlüğe giren ve çalışmamızın konusunu teşkil eden 661 sayılı Hükümet Namına Vukubulacak Müzayede, Münakasa ve İhalât Kanunu ve bu kanunu takip eden 2490 sayılı Arttırma, Eksiltme ve İhale Kanununda ihale kavramı tanımlanmamıştır. Mevzuatımızda ihale kavramı ilk olarak 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 4'üncü maddesinde, *"Bu Kanunda yazılı usul ve şartlarla, işin istekliler arasından seçilecek birisi üzerine bırakıldığını gösteren ve yetkili mercilerin onayı ile tamamlanan sözleşmeden önceki işlemleri."* şeklinde tanımlanmıştır.[20] Son olarak 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 4'üncü maddesinde, *"Bu Kanunda yazılı usul ve şartlarla mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin istekliler arasından seçilecek birisi üzerine bırakıldığını gösteren ve ihale yetkilisinin onayını müteakip sözleşmenin imzalanması ile tamamlanan işlemleri"* şeklinde bir tanımlama yapılmıştır.[21]

II. KAMU İHALE MEVZUATININ TARİHÇESİ

Osmanlı İmparatorluğu'ndan günümüze kamu ihale sistemi özel kanunlarla düzenlenmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nda,

> *"genellikle belirli bir mekânla sınırlı kanunî ve/veya şer'î vergi unsurlarından oluşan bir demeti ifade eden mukataa birimlerini vergilendirmeyi rekabete açık, ekseriya müzayede ile tesbit edilen ve bir bölümü peşin ödenmesi istenen belirli bir yıllık bedel karşılığında, sınırlı bir süre (tahvil) için kârı ve zararı kendine ait olmak üzere kabul edecek mültezimlere güvenilir bir kefaletle devrettiği iltizam"*[22] usulü günümüz anlamında ihalenin ilk örneklerindendir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda, Avrupa'da 18. yüzyıl'da başlayan sanayi devrimi neticesinde yaşanan gelişmeleri yakalayabilmek için devlette reform ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyacı gidermek amacıyla Tanzimat Fermanı ilan edilmiş, ekonomik ve sosyal hayata ilişkin pek çok düzenleme yapılmıştır. Bu kapsamda, devletin en önemli gelir kaynaklarından biri olan mukâtaa sistemi, 1857 yılında çıkarılan Nizamname ile yeniden düzenlenmiştir.[23] Bu Nizamname, Osmanlı İmparatorluğu döneminde kamu ihalelerine ilişkin ilk düzenleme olarak kabul

---

19 Altıparmak, Çetin, "İhaleye Fesat Karıştırma Suçu "Doğrudan Temin" Alımları İçin Geçerli Olabilir mi?", 2012, Güncel Mevzuat, C. 80, s. 34.

20 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu, m. 4, 10.09.1983 tarihli ve 18161 sayılı Resmî Gazete.

21 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, m. 4, 22.01.2002 tarihli ve 24648 sayılı Resmî Gazete.

22 Genç, Mehmet, "İltizam", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/iltizam--vergi, ET. 14.03.2022.

23 Karakuş, Emrah, Kamu İhalelerinin Denetimi ve Boğaziçi Üniversitesi Örneği, T.C. Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2019, s. 15.

edilmektedir.[24] Modern anlamda bu alanda ilk düzenleme ise 1877 ve 1880 tarihlerinde yayımlanan "Emlâki Mülkiye ve Vakfiyenin Tamir ve İnşası Nizamnamesi" ile yapılmıştır. İstibdat ile meşrutiyet dönemlerinde, aşar satışlarına ait çeşitli düzenlemeler hariç tutulursa, bu dönemde kamu alım satımlarının düzenlenmesi ve değiştirilmesi yolunda başka bir çalışma yapılmamıştır.[25] Daha sonra 10.01.1914 tarihli Nizamname ile çeşitli satın almaların ve bazı yapım işlerinin, Bakanların izniyle ihaleye çıkarılmaksızın yapılması kabul edilmiştir. Bu kapsamda, 04.06.1919 tarihinde yayımlanan ve 1921'de kanun olarak onaylanan bir kararname ile de merkezdeki devlet daireleriyle İstanbul'daki şubelerinin ve askerî kuvvetlerin ihtiyacı olan ve tutarı 500 lirayı geçen levazım ve eşyanın Maliye Bakanlığı'nda kurulmuş Tevhidi Mübayaat Komisyonu (Merkezi Satın Alma Komisyonu) vasıtasıyla temin edilmesi öngörülmüştür.[26] Bu şekilde, Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne dönüşümün yaşandığı, 1921 yılında büyük alımların, Maliye Bakanlığı'nca Merkezi Satın Alma Komisyonunca temin edilerek merkezileştirilmesi yoluna gidilmiştir.[27]

Kamu ihalelerine ilişkin Cumhuriyet dönemindeki ilk düzenleme 27.08.1924 tarihinde yayınlanan, 834 sayılı 1340 (1924) Senesi Muvazene-i Umumiye Kanunu'nun 16'ncı Madde Mucibince Devair-i Devletçe Yapılacak Mubayaat ve İhalâtın Suveri Tatbikiyesi Hakkında Talimatname'dir.[28] Bahse konu Talimatname, Ahkâmı Umumiye başlıklı giriş kısmından sonra üç bölümden oluşmaktaydı. Birinci bölümde, "Aleni Münakasa Usulü (Açık Eksiltme Usulü)" ve "Kapalı Zarfla Münakasa Usulü (Kapalı Zarfla Eksiltme Usulü)" olmak üzere iki ihale usulü düzenlenmiştir.[29] Bu düzenlemeyi takip eden dönemde devlet ihtiyaçlarının karşılanmasıyla ilgili işlemler, 22.04.1925 tarihli ve 661 sayılı "Hükümet Namına Vukubulacak Müzayede, Münakasa ve İhalât Kanunu" hükümleri çerçevesinde yürütülmüş, bu kanun 9 yıl yürürlükte kaldıktan sonra 02.06.1934 tarihli ve 2490 sayılı "Arttırma, Eksiltme ve İhale Kanunu" ile yürürlükten kaldırılmıştır.[30]

---

24 Gönen, Dinçer, Işık, Hikmet, Açıklamalı Devlet İhale Kanunu ve Yapım Sözleşmelerinin Uygulanması, Ankara, 1993, 8. Baskı, s. 3.

25 597 Numaralı Müzayede ve Münakasa Kanunu Lâyihası ve Maliye ve Bütçe Encümenleri Mazbataları, s. 2, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d04/c022/tbmm04022051ss0140.pdf, ET. 08.03.2022.

26 Gönen, Dinçer, Işık, Hikmet, a.g.e., s. 5.

27 Akdoğan, Muzaffer, "Avrupa Birliği Kamu Alımları Direktifleri ve Türkiye Uygulamasına Yansımasının İlerleme Raporları Işığında Değerlendirilmesi", İÜHFM, C. LXXII, S. 2, 2014, s. 690.

28 Sayın, İsmail Hakkı, Açıklamalı Kamu İhale Kanunu ve Kamu ihale Sözleşmeleri Kanunu, Ankara, Mart 2008. s. 3; 597 Numaralı Müzayede ve Münakasa Kanunu Lâyihası ve Maliye ve Bütçe Encümenleri Mazbataları, ET. 08.03.2022.

29 Sayın, s. 3.

30 Kallek, Cengiz, "Müzayede", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/muzayede, ET. 25.02.2022.

661 sayılı İhalât Kanunu 26 maddeden oluşmaktadır. Zaman içinde ortaya çıkan gelişmeler nedeniyle bu kanuna ilave olarak 05.04.1926 tarihli ve 799 sayılı,[31] 31.05.1926 tarihli ve 878 sayılı,[32] 24.05.1928 tarihli ve 1300 sayılı,[33] 17.12.1929 tarihli ve 1540 sayılı,[34] 29.11.1933 tarihli ve 2338 sayılı[35] Kanunlar ile getirilen düzenlemelerle kamu ihale sistemi yürütülmeye çalışılmıştır.[36] Bu dönemde, 1924 Anayası'nın 26'ncı maddesi,[37] kanun koymak, kanunlarda değişiklik yapmak, kanunları yorumlamak, kanunları kaldırmak, görevlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne verilmiştir. Bu kapsamda, 661 sayılı Kanunun geçici ve kesin teminata ilişkin 8'inci ve 14'üncü maddeleri hakkında, "Müzâyede ve Münâkasa ve İhâlât Kânûnu"nun Sekizinci ve On Dördüncü Maddelerinin Tefsîrine"[38] ilişkin meclis kararı yayımlanarak Kanunun uygulanmasına ilişkin tereddütler giderilmeye çalışılmıştır.

III. KANUNUN KAPSAMI

Kanunun kapsamı, birinci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; *"Hükümet namına vukubulacak her nevi mübayaat (satın alma), satış, icar (kira), inşaat ve tamirat ve istikşafat (keşif) ve imalât ve işletme ve nakliyat ve mümasili (benzeri) işlerin..."*[39] Kanunda öngörülen usullere göre gerçekleştirileceği hüküm altına alınmıştır.

Bununla beraber, özel kanun hükümlerine dayanılarak yapılacak inşaat, idare edilecek girişimler ve bayındırlık müesseseleri Kanunun kapsamı içinde değildir. Bunlar, Bakanlar Kurulunca[40] düzenlenecek talimatnamelerle yapılır ve idare olunur (m. 23). Bu kapsamda, demiryollarının inşaatı hakkında Devlet Demiryol-

---

31 10.04.1926 tarihli ve 344 sayılı Resmî Gazete.

32 27.06.1926 tarihli ve 405 sayılı Resmî Gazete.

33 29.05.1928 tarihli ve 901 sayılı Resmî Gazete.

34 25.12.1929 tarihli ve 1380 sayılı Resmî Gazete.

35 02.12.1933 tarihli ve 2567 sayılı Resmî Gazete.

36 2.06.1934 tarihli ve 2490 sayılı Kanun Madde 74.

37 https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1924-anayasasi/, ET. 12.03.2022.

38 07.03.1926 tarihli ve 315 sayılı Resmî Gazete.

39 *"BİRİNCİ MADDE - Hükümet namına vukubulacak her nevi mubayaat, satış, icar, inşaat ve tamirat ve istikşafat ve imalât ve işletme ve nakliyat ve mümasili işlerin münakaşa veya müzayedesi kapalı zarf usulü üzere icra olunur. Âtideki on sekizinci maddede tadat olunan ahvalde pazarlık ve on altmcı maddede gösterilen işlerde aleni müzayede veya münakaşa caiz olduğu gibi inşaatı nafia ve işletme umuru bir kanunu mahsusa müstenit olmak şartiyle emaneten icra olunabilir."*

40 04.07.2018 Tarih ve 30468 Sayılı *"477 Sayılı Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"* Yürütme Maddeleri başlıklı: "madde 72 - (1) *Yürürlükte bulunan kanun ve kanun hükmünde kararnameler ile 10/5/2018 tarihli ve 7142 sayılı Kanuna dayanılarak yürürlüğe konulan kanun hükmünde kararnamelerin yürütme maddelerinde Bakanlar Kurulu ve bakanlara yapılmış olan atıflar Cumhurbaşkanına yapılmış sayılır."*

ları İnşaatına İlişkin Müzayede, Münakasa ve İhalât Talimatnamesi 17.06.1933 tarihli ve 14596 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulmuştur.[41]

661 sayılı Kanun'un kurumlar itibariyle kapsamı kanun metninde açıkça düzenlenmemiştir. Kanunun T.B.M.M.'deki görüşmeleri esnasında bu husus dile getirilerek, belediyelerce yapılan ihalelerin bu Kanun kapsamında olmadığının daha açık bir şekilde ifade edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu kapsamda, Muvazene-i Maliye Encümeni (Plan-Bütçe Komisyonu) tarafından Kanundaki "hükümet" ifadesinin değiştirilerek "idarei umumiyei devlet" ifadesinin kullanılması teklif edilmiştir.[42] Ancak bu teklif kabul edilmemiştir. Bu Kanunu takip eden 2490 sayılı Artırma ve Eksiltme ve İhale Kanunu'nda kapsam maddesi daha açık şekilde düzenlenerek kanun kapsamındaki idareler açıkça belirtilmiştir.[43] Artırma ve Eksiltme ve İhale Kanunu'nda genel, katma ve özel bütçeli kamu kurumlarınca bu idareler adına *"alma, satma, yaptırma, keşif, kiraya verme, kiralama ve bunlara benzer diğer işlerin"* 2490 sayılı Kanun hükümlerine göre gerçekleştirileceği hüküm altına alınmıştır (m. 1).

Cumhuriyet döneminde belediyelerce yapılacak ihalelere ilişkin ilk düzenleme 1926 tarihli Belediyye İdârelerince Yapılacak Müzâyede, Münâkasât ve İhâlât Hakkında Ta'lîmâtnâmedir.[44] Daha sonra Bakanlar Kurulunca çıkarılan 22.5.1930 tarihli ve 9445 sayılı Kararname ile 661 sayılı Kanun'un 6'ncı maddesinin belediyelerce yapılacak artırma ve eksiltmelere de uygulanmasına karar verilmiştir.[45] Böylece belediyelerce yapılan ihalelerde de 661 sayılı Kanun'un teminata ilişkin hükümleri uygulanma alanı bulmuştur. Belediyelerce yapılacak ihaleler daha sonra ayrı bir mevzuatla detaylı olarak düzenlenmiştir.[46]

661 Sayılı İhalât Kanunu'nda, 4739 sayılı Kamu İhale Kanunu'ndan farklı olarak idarelerin alım ve satım işleri tek kanunda düzenlenmiştir. Bu usul, "2490 sayılı Artırma, Eksiltme ve İhale Kanunu"; "2886 sayılı Devlet İhale Kanununda" da korunmuştur.

---

41 08.07.1933 tarihli ve 2446 sayılı Resmî Gazete.

42 T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 2, İçtima: 2 Cilt: 18, Birleşim: 109, s. 507. https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.goruntule?sayfa_no_ilk=499&sayfa_no_son=516&sayfa_no=507&v_meclis=1&v_donem=2&v_yasama_yili=&v_cilt=18&v_birlesim=109, ET. 23.05.2022.

43 *"Birinci Madde-Umumî, mülhak ve hususî bütçelerle idare edilen daireler namına alma, satma, yaptırma, keşfettirme, kiraya verme, kiralama ve bunlara benzer diğer işler bu kanunda yazılı hükümlere göre yapılır. Ancak bu daire ve müesseselerin ve bunlara bağlı mütedavil sermayeli teşekküllerin hususî kanunlarındaki hükümlere göre bilânço ile gösterilmesi lâzım olan ticarî mahiyetteki işler ile sermayesinin yarısından fazlası Devlete ait olan müesseselerin inşaat ve esaslı tamirattan başka işlerinde bu kanun hükümlerinin tatbiki mecburî değildir."*

44 11.05.1926 tarihli ve 369 sayılı Resmî Gazete.

45 06.08.1930 tarihli ve 1564 sayılı Resmî Gazete.

46 Belediyelerce Yapılacak Müzayede ve Münakaşa ve İhaleler Hakkında Nizamname, 08.12.1930 tarihli ve 1667 sayılı Resmî Gazete.

Kanunda yabancı uyruklu gerçek ve tüzel kişilerin ihalelere katılımına ilişkin engelleyici bir düzenleme bulunmadığı gibi yerli istekliler lehine bir düzenleme de bulunmamaktadır. Bir diğer ifadeyle, Kanunda kamu ihalelerine katılmak için eşik değere göre yabancı isteklilerin katılımını sınırlama, Türk vatandaşı olmak, yerli üretim şartı gibi yabancı isteklilerin teklif vermesini engelleyici bir hüküm bulunmamaktadır. Bu yönüyle kanunun son derece liberal bir düzenleme olduğu söylenebilir. Bu Kanunu takip eden, 2490 sayılı Kanun teminat hükümlerini yumuşatarak yerli isteklilerin ihalelere katılımının kolaylaştırmıştır. Bu husus, 2490 sayılı Kanunun gerekçesinde,

> *"... büyük işlere yüksek kapitallerden başka ufak sermayeli ciddî teşebbüs erbabının da iştirak edebilmesini temin etmek ve Devlet alış ve satışlar ile taahhütlerini memleket çocuklarına yaptırmak ve binnetice paramızı memleket içinde alıkoymak için teminat hakkında taliplere eski kanuna nisbetle daha müsait, davranmak suretile derç ve teklif edilen esaslar, bu lâyihanın ruhlu hükümlerini teşkil etmektedir"*[47] şeklinde ifade edilmiştir.

IV. İHALE HAZIRLIK SÜRECİ

A. ŞARTNAME

Kanunda şartnamelere ilişkin hükümler 2'nci ve 3'üncü maddelerinde düzenlenmiştir. Buna göre, artırma ve eksiltmesi yapılacak mal ve hizmetlerin her türlü ayrıntısını düzenleyen şartname ihalenin ilanından önce hazırlanarak özetle ilan edilebileceği gibi ihalenin ilk ilanından itibaren şartnamesinin onaylı bir örneği istekli olduğunu bildiren kişilere bekletilmeksizin verilecektir (m. 2).

İhale konusu işin kapsamının özel nitelikte olması sebebiyle ihaleye katılacak kişilerin belirli teknik ve mali yeterliliğe sahip güvenilir istekliler arasında yapılması gerekli olan durumlarda bunu temin etmek için şartnameye özel madde ve hükümler konulabilecektir (m. 3).

B. İLAN

İhalelerin ne şekilde duyurulacağı 661 sayılı İhalât Kanunu'nun 4'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, ihale ilanı, en az yirmi gün önce mutat vasıtalarla eşit aralıklarla dört defa duyurulur. Ancak özel hallerde yabancı ülkelerden getirilmesi gerekli olan mallar için bu süre iki aydan aşağı olamaz. Yaklaşık maliyeti on bin lirayı (güncel tutarı yaklaşık 307.000 TL)[48] geçen artırma veya

---

[47] 597 Numaralı Müzayede ve Münakasa Kanunu Lâyihası ve Maliye ve Bütçe Encümenleri Mazbataları, s. 1.

[48] Kanunda geçen parasal değerlerin günümüzdeki karşılıkları hesaplanırken 1926 yılı dolar kuru esas alınarak günümüzdeki değeri bulunmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda bahse konu tutarın, 1926 yılındaki dolar karşılığı bulunmuş, bulunan tutar 1969 yılı dolar kuru üzerinde Türk Lirasına çevrilmiş, daha sonra Merkez

eksiltmeler (gerekli görülen yerel gazetelerden başka) idare tarafından belirlenen iki gazetede ayrıca yayınlanır. İlanlarda bulunması gereken hususlar 661 sayılı Kanunun 4'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, şartnamenin onaylı suretlerinin nereden getirileceği, artırma veya eksiltmenin hangi makamda hangi gün ve saatte yapılacağı, artırma veya eksiltmeye katılmak için verilecek teklif makamlarının yazılı örneği ve dağıtılma şekli ve son olarak artırma veya eksiltmeye, katılacakların güçlerinin yeteceği derecelerine güvenilir istekliler arasında gerçekleşmesini sağlamak için isteklilerin bazı belgeler göstermeleri gerekli olduğu takdirde bu belgelerin ne gibi şeyler olacağı hususlarının ilan metninde yer alması zorunludur (m. 4).

V. KANUNDA DÜZENLENEN İHALE USULLERİ

Kanunda temel olarak kabul edilen ihale usulü kapalı zarf açık ihale usulüdür.[49] Bu usul günümüzde 4739 sayılı Kamu İhale Kanununda düzenlenen açık ihale usulüdür. Bu usulün uygulanmasının mümkün olmadığı hallerde açık eksiltme ve artırma usulünün uygulanacağı, bu usulün de uygulanmasının uygun olmadığı bazı durumlarda ise pazarlık usulünün uygulanacağı belirtilmiştir.[50] Bu husus kanunun gerekçesinde de, *"Müzayede ve münakasalarda esas itibariyle kapalı zarf usulü müzayede-i aleniyeye (açık artırma) tercih olunmuştur"* şeklinde ifade edilmiştir.[51] Gerekçede, açık artırma ve eksiltmenin önemli satın almalar ve satışlarda uygulanmasının mümkün olmadığı çünkü bu usulde gerçek isteklilerin dışında bazı kişilerin[52] çıkar sağlamak amacıyla istekli gibi davranarak gerçek isteklileri sıkıntıya soktukları belirtilmiştir.[53] Bu nedenle pek çok ciddi isteklinin ihalelere katılmaktan vazgeçtikleri belirtilerek rekabetin artırılması ve işlemlerin kolaylaştırılmasına önemli ölçüde katkı sağlayan kapalı zarf usulünün uygulan-

Bankasınca hazırlanan değerleme programı üzerinden 1969 yılı baz alınarak günümüzdeki karşılığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Şanlı, Bahar, "Türkiye'de Uygulanan Kur Politikaları", İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 49 / 0 (Ekim 2011, s. 180, https://teyit.org/1930-yilinda-1-tlnin-100-dolar-oldugu-iddiasi, https://smartasset.com/investing/inflation-calculator#CpCptS1KZT, https://www3.tcmb.gov.tr/enflasyoncalc/enflasyon_hesaplayici.html, ET. 10.03.2022.

49 661 sayılı Kanun 1'inci madde gerekçesi, T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 2, İçtima: 2 Cilt: 18, Birleşim: 109, s. 499. https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.sayfa_getir?sayfa=499:516&v_meclis=1&v_donem=2&v_yasama_yili=&v_cilt=18&v_birlesim=109, ET. 09.03.2022.

50 661 sayılı Kanun m. 18.

51 661 sayılı Kanun 1'inci madde gerekçesi, T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 2, İçtima: 2, Cilt: 18, Birleşim: 109, s. 499.

52 Uygulamada "çantacı" olarak ifade edilen bu kişiler, ihaleyi almayacağı halde teklif veren veya ihale süreçlerini idari başvuru yollarını kötüye kullanarak uzatan, ihaleyi alması muhtemel isteklilerden talebinden vazgeçmesi için para veya başka bir menfaat talep etmektedirler. https://www.kocaelidenge.com/haber/6594293/cantacilara-tokat-gibi-karar, ET. 07.03.2022.

53 661 sayılı Kanun 1'inci madde gerekçesi, T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 2, İçtima: 2, Cilt: 18, Birleşim: 109, s. 499.

masının uygun olduğu yerlerde bu usulün uygulanması, bunun mümkün olmadığı hallerde ise açık arttırma ve eksiltme usulüne başvurulması gerektiği belirtilmiştir. Bu iki usulün uygulanmasının mümkün olmadığı bazı durumlarda da pazarlık usulünün uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.[54]

Kanunda ihaleler için öngörülen temel usul kapalı zarf usulüdür. Ancak 18'inci maddede sayılan hallerde pazarlık usulü ile de alım yapılabilecektir. Bunların yanı sıra 16'ncı maddede sayılan hallerde açık artırma veya eksiltme usulü de uygulanabilecektir. Öte yandan bayındırlık inşaatı ve işletme işleri özel bir kanun hükmüne dayanmak şartıyla emanet usulü ile yapılabilecektir.[55]

Kanuna ek olarak 31.05.1926 tarihli ve 878 sayılı Kanunla getirilen düzenleme ile eksiltme ve pazarlık usulleri ile ihalesi mümkün olmayan askeri inşaatların, Bakanlar Kurulu kararı ile emanet usulü ile yaptırılmasının Milli Savunma Bakanlığının yetkisinde olduğu hükmü getirilerek, temel ihale usulü olan kapalı zarf usulüne bir istisna getirilmiştir.[56] Daha sonra Kanuna eklenen 24.05.1928 tarihli ve 1300 sayılı düzenleme ile deniz ve karayolu ile posta nakliyatına ilişkin eksiltmelerde ihale süresini üç seneye kadar uzatmaya Posta, Telgraf ve Telefon Genel Müdürlüğünün yetkisinde olduğu belirtilmiştir.

A. KAPALI ZARF USULÜYLE ARTIRMA VE EKSİLTME

1. Kapalı Zarf Usulüyle Artırma ve Eksiltme Usulü

Kanunda temel usul olarak öngörülen "kapalı zarf usulü ile artırma ve eksiltme usulü", Kanunun 10'uncu maddesi ile 15'inci maddesi arasında düzenlenmiştir. Bu usulde, istekliler teklif vermek istedikleri işe ilişkin tekliflerini bir zarf içerisine koyarak, mühürler ve kapatırlar. Bu mühürlü zarf geçici teminata ilişkin makbuz veya banka kefaletnamesi ile gerekli görüldüğünde istenen belirlenmiş diğer evrak ile birlikte başka bir zarf içine konularak mühürlenir. Teklif zarfının üzerine sadece hangi işe ait olduğu yazılır (m. 10). Kanunun 10 ila 15'inci maddeleri arasında düzenlenen bu usul, 2490 sayılı Kanunun 31 ila 40'ıncı maddeleri arasında "kapalı zarf usulü", 2886 sayılı Kanunun 37 ila 44'üncü maddeleri arasında "kapalı teklif usulü", son olarak 4734 sayılı Kanunda "açık ihale usulü" olarak günümüze kadar varlığını devam ettirmiştir.

> "*Onuncu maddede yazılı olduğu üzere hazırlanan zarflar ilgililer tarafından eksiltme ve artırmanın gün ve saati gelmeden önce sıra numaralı bir makbuz karşılığında artırma veya eksiltmeyi yapmaya görevli*

---

54 Age, s. 499.

55 *"Emanet usulü, iş sahibi kuruluşun işi kendi olanaklarıyla ya da, işleri türü itibariyle kısımlara ayırarak araya bir yüklenici girmeksizin doğrudan taşeronlar eliyle yaptırmasıdır."* https://kayadelen.gen.tr/index.php/yazlar/ceitli/39yatırmlarda-ihale-yontemleri, ET. 07.03.2022.

56 27.06.1926 tarihli ve 405 sayılı Resmî Gazete.

komisyon başkanlığına verilecektir. Başkanlık tarafından verilen makbuzun numarası zarf üzerine yazılacaktır. İhale için belirlenen saatin gelmesiyle aşağıdaki fıkrada yazılı tutanağın düzenlenmesinden sonra hiçbir teklif kabul edilemez. Artırma veya eksiltmeyi uygulayan görevli komisyon tekliflerin kabulü için belirlenen ve ilan edilen sürenin sonunda ve zarfları açmadan önce kaç adet teklif mektubu aldıklarını açıklayan bir yazılı tutanak düzenlenecektir. Yazılı tutanağın düzenlenmesinden sonra zarflar açılıp artırma veya eksiltmeye girebilecekler için aranılan şart ve teminatın yerine getirilip getirilmediği incelenir. Bahis olunan şartları yerine getirmeyenlere ait iç zarflar açılmaksızın sahibine iade olunur (m. 11).”[57]

12’nci maddenin birinci fıkrasına göre; ilgili maddelerde belirtilen şartları taşıyan zarflar aynı oturumda ilgililerden mevcut olanların hazır olmalarıyla açılır ve açık olarak okunur, içinde bulunanların özeti sıra ile bir yazılı tutanağa geçirilir ve isteklilerden arzu edenler açılan teklif mektuplarını okur ve okuduklarını, teklif mektubunun arkasına kimliklerini belirterek imza koyabilirler. İkinci fıkraya bakıldığında, artırma veya eksiltme tekliflerinin belirtilen ihale gününde incelemesi tamamlanamayacağı anlaşılırsa, iç zarfların açılmasına başlanılmayacağı ve bütün teklifleri içeren mühürlü zarflar ilan edilecek diğer bir açık oturumda açılıp, aynı oturumda tamamen tetkik edilmek üzere artırma veya eksiltme heyeti tarafından büyük bir zarf içine konulacağı ayrıca hep birlikte mühürleneceği düzenlenmektedir.

İlgili maddenin son fıkrasında ise; tekliflerin incelenmesi neticesinde en uygun bedel olarak teklif veren belli olduktan sonra, teklifin gerçek değerine uygun olup olmadığına göre 15’inci madde hükümleri göz önünde bulundurmak şartıyla ihalenin yapıldığı veya artırma ve eksiltmenin kapatıldığının tespit edildiğinin ilgililerine bildirilmesi hususu yer almaktadır (m. 12/3).

2. Kapalı Zarf Usulüyle Artırma ve Eksiltme Usulünde “Uygun Bedel”

Kanunda “uygun bedel” kavramına eşdeğer bir kavram olarak “haddi lâyık” ifadesi kullanılmıştır. Ne var ki bu kavram kanunda tanımlanmamıştır. Bu ka-

[57] *“ON BİRİNCİ MADDE -Maddei sabıkada muharrer olduğu üzere ihzar edilen zarflar alâkadaran tarafından münakaşa veya müzayedenin yevm ve saati icrasından mukaddem müteselsil numaralı bir makbuz mukabilinde müzayede veya münakaşayı icraya memur heyetin riyasetine tevdi edilecektir. Riyaset tarafından verilen makbuzun numarası zarf üzerine vazolunacaktır. Muayyen saatin hulûliyle fıkrai âtiyede muharrer zabıt varakasının tanziminden sonra hiç bir teklif kabul olunamaz. Müzavede veya münakaşayı icraya memur heyet teklif atın kabulü için tavın ve ilân edilen müddetin hitamında, ve zarfları açmadan mukaddem kaç aded teklifname aldıklarını mübeyyin numaralarının işaretiyle bir zabıt varakası tanzim edecektir. Zabıt varakasının tanziminden sonra zarflar açılıp müzayede veya münakaşaya dahil olabilmek için aranılan şart ve teminatın ifa edilip edilmediği tetkik olunur. Şeraiti mephuseyi ifa etmiyenlere ait iç zarflar kuşat olunmaksızın ashabına iade olunur.”*

nunu takip eden 2490 sayılı İhale Kanunun 53'üncü maddesinde, *"Artırma ve eksiltme işlerinde bedeller, tahmin edilen miktarı bulduğu takdirde lâyik had sayılır."* şeklinde düzenleme yapılmıştır. Arttırma işlerinde, "uygun bedelin" nasıl belirleneceği açıktır. Bu işlerde muhammen bedelden az olmamak üzere, teklif edilen bedellerin en yükseği yani idareye daha çok bedel ödeyecek olana ihale kalacaktır. İhalât Kanununda idarenin yapacağı satın almalarda (eksiltmelerde) temel olarak en düşük bedelin "uygun bedel" olarak kabul edileceğini söylemek mümkündür. 2490 sayılı İhale Kanunun uygulandığı 1934-1983 yılları arasındaki dönemde de "uygun bedel" kavramı tartışılmış ancak buna ilişkin fiyat dışında başka kriterler esas alınarak tanımlama yapılması gerekliliği ancak yargı kararlarıyla oluşturulabilmiştir.[58] 1979 yılında çıkarılan 01.03.1979 tarihli ve 22 sayılı KHK ile yapılan değişiklikle "uygun bedel" kavramı kanundaki yerini almıştır. Böylece, eksiltmelerde "en düşük bedelin uygun bedel olduğu" düşüncesinden vazgeçilerek, "ihtiyacın en iyi şekilde karşılanmasına imkân veren teklifin en uygun bedel (uygun teklif) olduğu" kabul edilmiştir.[59] 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nda da bu yaklaşım sürdürülmüştür. Devlet İhale Kanunu'nun 28'inci maddesinde,[60] *"Kapalı teklif usulüyle yapılan ihalelerde; bedel tahmini yapılmışsa uygun bedel, teklif edilen bedellerden tahmin edilen bedeli geçmemek şartıyla tercihe layık görüleni; bedel tahmini yapılmamışsa uygun bedel, teklif edilen bedellerin tercihe layık görülenidir. Tercih gerekçeleri kararlarda belirtilir."* Bu Kanunla getirilen "tercihe layık bedel" kavramı ile idarelere ihale konularında geniş bir takdir hakkı sağlamıştır. Bu husus Kanunun gerekçesinde;

> *"Kamu ihtiyaçlarının karşılanmasında en ucuzunun değil en iyisinin alınması esas tutulmuş ve bunu sağlamak üzere de İdarelerin taahhüt amirlerine (amiri italarına), ihale komisyonlarına ihaleyi yapıp yapmamakta ve en uygun bedeli tespit etmek hususunda tercih ve takdir hakkı tanınmış, İhale Komisyonlarını teşkil için yetki verilmiştir."*[61] şeklinde ifade edilmiştir.

Kamu İhale Kanunu'nun 40'ıncı maddesinin ikinci fıkrasına göre, *"ekonomik açıdan en avantajlı teklif(in), sadece fiyat esasına göre veya fiyat ile birlikte işletme ve bakım maliyeti, maliyet etkinliği, verimlilik, kalite ve teknik değer gibi fiyat dışındaki unsurlar da dikkate alınarak"* belirleneceği düzenlenmiştir. Aynı fıkranın devamında *"Ekonomik açıdan en avantajlı teklifin fiyat dışında-*

---

58 İhale Hukuku ve İnşaat İşleri, Yekta Türkoğlu, Turhan Şakı, Ercan Egemen, Olgaç Matbaası, Ankara, 1985, s. 191.

59 Age, s. 191.

60 2886 sayılı Kanun m. 28.

61 Devlet İhale Kanunu Tasarısı Gerekçesi, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/DM__/d02/c020/dm__02020135ss0483.pdf, ET. 11.03.2022.

ki unsurlar da dikkate alınarak belirleneceği ihalelerde, ihale dokümanında bu unsurların parasal değerleri veya nispi ağırlıkları belirlenmesi" gerektiği ifade edilerek,[62] idarenin bu konudaki takdir yetkisinin belirli objektif esaslar çerçevesinde kullanılması öngörülmüştür.

Birden fazla istekliler tarafından aynı fiyat teklif edildiği ve bu fiyat tekliflerinin "en uygun" teklif olarak değerlendirildiği durumda aynı oturumda yalnız anılan istekliler arasında açık artırma veya eksiltme yapılacak ve bu şekilde en müsait uygun fiyatı veren istekliye (gerçek değerine uygun olduğu takdirde) ihale bırakılacaktır. İhale yapıldıktan sonra on gün içinde sözleşme düzenlenir ve notere onaylatılarak imzalanır (m. 13). 2490 sayılı Kanunun 37'nci maddesinde, isteklilerin aynı fiyat teklif ettiği durumlarda bu kimselerden ikinci fiyat teklifleri yazılı olarak alınacağı bu fiyat tekliflerinin de aynı olması halinde kura yolu ile ihalenin sonuçlandırılması düzenlenmiştir.[63] 2886 sayılı Devlet İhale Kanununda da benzer şekilde tekliflerin aynı olması halinde hazır bulunan isteklilerden ikinci tekliflerin alınacağı, bu tekliflerinde aynı olması halinde ad çekme suretiyle ihalenin sonuçlandırılacağı hüküm altına alınmıştır.[64] 4734 sayılı Kanun ile getirilen düzenleme ile ikinci defa teklif alma yöntemi ve kura usulü kaldırılmıştır. Buna göre, en düşük fiyatın ekonomik açıdan en avantajlı teklif olarak kabul edildiği ihalelerde, birden fazla istekli tarafından aynı fiyatın teklif edildiği ve bunların da ekonomik açıdan en avantajlı teklif olduğu tespit edildiği durumda, fiyat dışındaki unsurlar dikkate alınarak ekonomik açıdan en avantajlı teklif belirlenir ve ihale buna göre sonuçlandırılır.[65]

Eksiltme veya artırma komisyonlarının ihale yetkisi olmayan konularda yaptığı ihalelerde bağlı olduğu Bakanlığın onayından sonra ihalenin isteklisine bildirilme süresi, zarfların açıldığı günden itibaren sekiz gündür, istekli bu süre içinde teklifiyle bağlıdır. Bununla beraber bu süre içerisinde ihalenin yapıldığı müteahhide tebliğ edilmediği takdirde isteklilerin tekliflerinden dönme hakkı vardır (m. 15).

B. AÇIK ARTIRMA VE EKSİLTME USULÜ

Açık artırma ve eksilme usulüyle yapılabilecek işler kanunun 16'ncı maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, artırma ve ihalesi özel hükümlerine uyarak yapılacak olan vergiler, senelik kira bedeli beşbin liraya (Güncel tutarı yaklaşık 153.000 TL) kadar olan idareye ait taşınmaz malların kiralanması, artırma bedeli ve eksiltilmesi beşbin lirayı geçmeyen satın almalar, fiyatı kapalı zarf usulünün

62 4734 sayılı Kanun m. 40.

63 2490 sayılı Kanun m. 37.

64 2886 sayılı Kanun m. 42.

65 Sayın, s. 484.

uygulanmasına olanak vermeyen hususlar; açık artırma eksiltmeyi yapan heyet tarafından tahmin olunmuş bir bedel yazılarak artırma veya eksiltme belgelerine konulur ve ihale günü olarak belirlenen gün ve saatte tekliflerin sona ermesinin ardından gerçek değerini bulduğu takdirde ihale yapılır.

Teklif edilen son bedel, muhammen bedele yakın görülmediği takdirde ihale günü bir hafta sonraya ertelenir ve bu durum ilan edilir. Bu ikinci ihale gününde de gerçek değer bulunamadığı takdirde artırma veya eksiltmeden vazgeçilerek pazarlık suretiyle işlemler sonuçlandırılacaktır (m. 17). Kanunun gerekçesinde açık eksiltme ve artırmalarda ilk verilen peylerin muhammen bedele çok yakın olmadığı, cüzi miktarda yapılan artırma ve eksiltmeler ile işin sürüncemede bırakıldığı ifade edilerek, bu sakıncanın giderilmesi için bu gibi hallerde bazı batı ülkelerinde olduğu gibi ihale heyetine ihaleyi pazarlık usulü ile sonlandırma yetkisinin verildiği belirtilmiştir.[66]

C. PAZARLIK USULÜ

Pazarlık usulü ile yapılabilecek işler ve uygulanacak usul, ilgili kanunun 18 ila 20'nci maddeleri arasında düzenlenmiştir. Hangi işlerin pazarlık usulü ile yapılabileceği Kanunun 18'inci maddesinde sayılmıştır. Bu maddeye göre; belirli bir tutarı aşmadığı için ihale yapılması mümkün veya faydalı görülmeyen çeşitli satın almalar ile Bayındırlığa ait sürekli veya acele tamirat; dairelerin ve müesseselerin harcama cinsilerine göre ne miktara kadar pazarlık suretiyle satın almalarda bulunabilecekleri bağlı olduğu Bakanlık ve Maliye Bakanlığı'nca müştereken belirlenecektir. Sadece bir kişinin kendi tasarrufunda bulunan eşya ve emlak, eksiltme veya artırmalarda isteklisi çıkmayan veya haklarında kabul edilemeyecek tekliflerde bulunan mallar, eksiltmeden itibaren, Hazine menfaatine uygun olmak şartıyla, bir ay içinde pazarlık usulüyle yapılır. Ayrıca eksiltmede ihale üzerlerine kalmalarına rağmen ihale şartlarını yerine getiremediklerinden dolayı zarar ve hasarı müteahhitlere ait olmak üzere, hükümet tarafından yerine getirilecek nakliyat, inşaat ve satın almalar, belirli tarifeli nakliye vasıtaları ile yapılacak nakliyat, hükümetçe emaneten yapılması uygun görülmeyen keşifler ve işlemleri gizli tutulması gerekli olan izinli eşyadan olması, genel emniyet açısından eksiltme ve artırmaya konması uygun bulunmaması, sınıf ve kullanım özelliğine dayanarak beklenmeyen sebeplerden dolayı acele olup eksiltme veya artırma yapılmasına müsait olmaması nedenleriyle pazarlık suretiyle yapılması Bakanlar Kurulu kararına ihtiyaç duyulan işlemler pazarlık usulüyle yapılabilecektir.

Kanunda düzenlenen pazarlık usulü günümüze kadar önemli ölçüde değişmeden gelmiştir. Kanunun 18'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde

[66] 661 sayılı Kanun 17'nci madde gerekçesi, T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 2, İçtima: 2 Cilt: 18, Birleşim: 109, s. 500.

düzenlenen usul, 4734 sayılı Kanunun 21'inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde düzenlenen usulle paralellik arz etmektedir (m. 21/f). Benzer şekilde (b) bendinde düzenlenen hüküm, 4734 sayılı Kanunun 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde düzenlenen hükümle; (g) bendinde düzenlenen hüküm, 4734 sayılı Kanunun 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde düzenlenen hükümle paralellik arz etmektedir.

Pazarlık usulü ile yapılacak ihalelerde alınacak teminatlar ilgili kanunun genel hükümlerine tabi olacaktır. Kanunun 18'inci maddenin birinci fıkrasında yer alan cüzi tutardaki satın almalar istisna olmak üzere pazarlık usulüne dayanan her çeşit satın almalar ve ihalelerin taahhütleri de bu usul üzerine onaylı bir sözleşmeye bağlanır. Bunun yanı sıra 19'uncu maddeye göre; bir defada yapılacak satın almalarda, ticari usul ve işlemlere uyularak karşılıklı verilen haberler, sözleşme yerine geçebilir. Ayrıca, 20'nci madde kapsamında ise, pazarlık suretiyle yapılacak ihalelerin 18'inci maddede belirtilen usullerden hangisine uyularak yapılmış olduğu işlemlere ait asıl evraklarda belirtilip, açıklanacağı düzenlenmiştir.

VI. TEMİNATA İLİŞKİN HÜKÜMLER

661 Sayılı Kanun kapsamında yapılacak ihalelerde alınacak teminatlara ilişkin hükümler Kanunun 6 ila 9'uncu maddeleri arasında düzenlenmiştir. Teminat olarak kabul edilebilecek değerler Kanunun 7'nci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, geçici ve kesin teminat için nakit para, idare tarafından kabul edilen banka kefaleti, kıymeti üzerinde yazılı iç borçlanma senetleri veya borsa fiyatından %10 eksik noksanıyla diğer millî hisseler ve tahviller kabul edilebilecektir. Maddenin gerekçesinde teminat olarak nakit yerine milli hisselerin kabul edilebileceği ancak devlet hazinesini zarardan korumak için bazı kısıtlamalar getirildiği ifade edilmiştir.[67] 2490 sayılı Kanunun 16'ncı maddesinde hisse senetlerinin teminat olarak kabulüne devam edilmekle beraber borsa fiyatından %15 eksilterek belirlenecek tutar esas alınarak kabul edilebileceği düzenlenmiştir.[68] Böylelikle hisse senetlerinin fiyatlarındaki muhtemel dalgalanmalar nedeniyle oluşabilecek zararların önüne geçilmeye çalışılmıştır. 2886 Sayılı Kanun ve 4734 sayılı Kanunda hisse senetlerinin teminat olarak kabul edilmesi usulünden vazgeçilmiştir.[69] Benzer şekilde, *"gayrimenkullerin borç mukabilinde teminat gösterilmesi hakkındaki kanun hükümlerine uyularak ve birinci derecede olmak şartıyla teminat olarak gösterilecek taşınmaz malların ancak kesin teminat olarak kabulü mümkündür (m. 7)*". 2490 sayılı Kanunda taşınmazların kesin teminat olarak

67 661 sayılı Kanun 7'nci madde gerekçesi, T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 2, İçtima: 2 Cilt: 18, Birleşim: 109, s. 500.

68 2490 sayılı Kanun m. 17.

69 2886 sayılı Kanun m. 26, 4734 sayılı Kanun m. 34.

kabul edilmesi uygulamasına devam edilmiştir. Ancak teminat olarak gösterilecek gayrimenkullerin ipotek değeri bina ve arazi vergisi kanunlarında öngörülen kıymetin %20 eksiği olarak tespit edilmiştir. Yapılan değişiklikle teminat olarak gösterilen gayrimenkulün değerinin, teminat tutarını aştığı durumlarda aşan kısmında başka ihalelerde teminat olarak gösterilebileceği hüküm altına alınmıştır.[70] Taşınmazların teminat olarak kabul edilmesi uygulaması, *"ipotek işlemlerinin uzun formalitelere ihtiyaç duyması ve taşınmazların başkası lehine ipotek edilmesinin idarenin zararına neden olduğu"*[71] gerekçesiyle 2886 sayılı Kanun ile kaldırılmıştır. Bu uygulama 4734 sayılı Kanun ile sürdürülmüştür.[72]

Açık eksiltme ve artırmaya katılacak isteklilerden, söz konusu işin muhammen bedelinin %7.5'u oranında geçici teminat alınır. Kanunun gerekçesinde, kanun öncesindeki dönemde %10 olarak belirlenen geçici teminat tutarının istekliler sınırlandırdığından bahsedilerek bu tutarın kesin teminat tutarının yarısına indirilerek kamu ihalelerinde rekabetin artırılmasının amaçlandığı ifade edilmiştir.[73] Alınan geçici teminat ihalenin gerçekleştirilmesinin ardından takip eden 10 gün içinde kesin teminat miktarlarına ilave edilir. Kesin teminat bedeli ihale ve sözleşmenin %15'inden ibarettir. Ancak inşaat ve onarım işlerinde geçici teminat miktarı, müteahhidin hak edişleri karşılığı yapılacak ödemelerden %5 oranında kesinti yapılmak suretiyle kesin teminat miktarına kısım kısım eklenir (m. 6). Kanunun bu maddesinde 1929 yılında yapılan değişiklik ile %5 oranı %7.5'e çıkarılmıştır.[74] Daha sonra çıkarılan 2490 sayılı Kanunun gerekçesinde, 661 sayılı Kanunun teminat hükümlerinin özellikle büyük işlere yüksek sermayeli kuruluşlardan başka ufak sermayeli ciddî teşebbüs erbabının da iştirak edebilmesini sağlayabilmek için teminat hakkında isteklilere, eski kanuna oranla daha müsait davranıldığı ifade edilmiştir.[75] Nitekim 2490 sayılı Kanunun teminatları düzenleyen 16'ncı maddesinde azalan oranlı bir teminat oranı benimsenmiştir.[76]

---

70 2490 sayılı Kanun m. 23.

71 Devlet İhale Kanunu Gerekçesi.

72 4734 sayılı Kanun m. 34.

73 661 sayılı Kanunun 6'ncı madde Gerekçesi, T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 2, İçtima: 2 Cilt: 18, Birleşim: 109, s. 500.

74 25.12.1929 tarihli ve 380 sayılı Resmî Gazete.

75 597 Numaralı Müzayede ve Münakasa Kanunu Lâyihası ve Maliye ve Bütçe Encümenleri Mazbataları, s. 1.

76 *"ON ALTINCI MADDE -- İnşa, tamir, imal, nakil ve kira işleriyle alış ve satışlara gireceklerden tahmin ve keşfedilen bedel üzerinden aşağıdaki nisbetlere göre muvakkat teminat alınır:*
Tahmin veya keşif bedeli:
A - Elli bin liraya kadar olan işler için %7,5; B - Elli bin liradan iki yüz elli bin liraya kadar olan işlerin elli bin lirası için %7,5 ve üst tarafı için yüzde beş; C - İki yüz elli bin liradan bir milyon liraya kadar olan işlerin iki yüz elli bin lirası için (B) fıkrasına göre, üst tarafı için yüzde dört; D - Bir milyon liradan fazla işlerin bir milyon liraya kadar olan parası için (C) fıkrasına göre ve üst tarafı için yüzde üç."

Bu şekilde yüksek miktarlı işlere teklif verilebilecek istekli sayısı artırılmaya çalışılmıştır. Bu Kanunu takip eden Devlet İhale Kanunu'nda ise bu oran %3'e düşürülmüştür.[77] 4734 sayılı Kamu İhale Kanununda bu sistem önemli ölçüde muhafaza edilerek İhalelerde, teklif edilen bedelin %3'ünden az olmamak üzere, istekli tarafından verilecek tutarda geçici teminat alınacağı hüküm altına alınmıştır.[78] İhale mevzuatında günümüze kadar yapılan değişikliklerle kamu ihalelerinde rekabetin artırılması için teminat oranları zaman içinde düşürülmüştür.

1926 yılında çıkartılan 05.04.1926 tarihli ve 799 sayılı Kanun ile Orman İhalelerine ilişkin getirilen düzenleme ile süresi iki seneye kadar olan orman ihalelerinde bir senelik muayyen bedelin %7.5'u, iki seneden beş seneye kadar olan ihalelerde %15'i, beş seneden fazla olan ihalelerde %50'si oranında geçici teminat alınacağı hüküm altına alınmıştır.[79] Kesin teminatın kanuni süresi içinde bu tutarların iki katı olarak alınacağı da hüküm altına alınmıştır.[80]

Kesin teminat tutarı şartnamede belirtilen süre zarfında yatırılmadığı veya temin edilmediği takdirde ihtara gerek olmaksızın ilgililerin evvelce yatırdığı geçici teminat hazineye gelir kaydedilir. Bu takdirde geçici teminat nakit ise doğrudan doğruya gelir kaydedilecektir. Teminat banka kefaletnamesi ise ait olduğu bankadan derhal istenir ve tahsil edilir. Hisse senedi ve tahviller ise borsada derhal satılarak elde edilen tutar gelir kaydedilir. Satıştan elde edilen tutar geçici teminat miktarından fazla ise bakiye kısım sahibine iade edilir. Teminat olarak gösterilen gayrimenkuller de açık artırma yoluyla satışa çıkarılır.

> *"Ancak eksiltmelerde müteahhidin vazgeçmesinden dolayı sözleşmenin fesih olduğu tarihten başlayarak üç ay içerisinde tekrar eksiltme veya bir ay içinde pazarlık usulüyle yapılacak satın almalar, nakliyat veya inşaat işlerinde, hazine aleyhine bir zarar ve hasara neden olmuşsa zarar ve hasarın gelir kayıt edilen kesin teminat miktarını aşan kısmı ilk müteahhitten ayrıca hükmen istenir ve tahsil olunur (m. 8)."*

Bu dönemde, 1924 Anayasası'nın 26'ncı maddesi,[81] kanun koymak, kanunlarda değişiklik yapmak, kanunları yorumlamak, kanunları kaldırmak görevlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne vermiştir. Bu kapsamda, 661 sayılı Kanunun geçici ve kesin teminata ilişkin 8'inci ve 14'üncü maddelerine ilişkin 22 Nisan

77 *"Madde 25- İsteklilerden, ihale konusu olan işin tahmin edilen bedelinin %3'ü oranında geçici teminat alınır. 10'uncu madde uyarınca yapılacak ihalelerde geçici teminat teklif edilen bedelin, tasfiye idaresince yapılan taşınır mal satışlarında ise satışa esas bedelin %3'ünden az olamaz."*

78 *"Madde 33-İhalelerde, teklif edilen bedelin %3'ünden az olmamak üzere, istekli tarafından verilecek tutarda geçici teminat alınır. İhale dokümanında belirtilmesi şartıyla, danışmanlık hizmeti ihalelerinde geçici teminat alınması zorunlu değildir."*

79 10.04.1926 tarihli ve 344 sayılı Resmî Gazete.

80 10.04.1926 tarihli ve 344 sayılı Resmî Gazete.

81 https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1924-anayasasi/, ET. 12.03.2022.

1341 Târîh ve 661 Numaralı "Müzâyede ve Münâkasa ve İhâlât Kânûnu"nun Sekizinci ve On Dördüncü Maddelerinin Tefsîrine ilişkin 15.02.1926 tarihli ve 84 sayılı meclis yorumu ile

> *"Hükümet namına vukubulacak müzayede, münakasa ve ihalat hakkındaki 22 Nisan 1341 tarihli kanunun sekizinci ve on dördüncü maddelerine nazaran usulü dairesinde teminat-ı muvakkate vererek müzayede ve münakasalara iştirak etmiş ve uhdelerine ihale icra kılınmış olan taliplerin bilahare müddeti zarfında teminat-ı katiyye vermedikleri takdirde teminat-ı muvakkatleri protesto keşidesine ve hükm-i istihsale hacet kalmaksızın hükümetçe irad kaydedilir bu yüzden hazine aleyhine bir güna zarar ve hasar terettüb ettiği surette zarar ve hasar mezkurda ayrıca hükmen talep ve tahsil olunur."*[82] şeklinde düzenleme getirilmiştir.

Kesin teminat, sözleşmenin tamamen ve şartnameye uygun olarak yerine getirildiği tespit edildiği anda vakit geçirilmeksizin sahibine iade olunur. Kesin teminat olarak gayrimenkul olarak gösterilmişse bunun üstündeki sınırlamalar kaldırılır (m. 9).

VII. EKSİLTME VE ARTIRMA HEYETLERİ VE YETKİLERİ

"Artırma ve eksiltme ve ihalelerin merkez ve bağlı kurumlarda kimler tarafından yerine getirileceği ve bu heyetlerin yetki dereceleri ve yetkileri Bakanlar Kurulunca düzenlenecek özel talimat ile belirlenecektir (m. 21)."[83] Bu maddenin uygulanmasını göstermek için 18.06.1925 tarihli ve 2139 sayılı kararname ile yürürlüğe konulan talimatnameyle bu heyetlerin kamu kurumlarında ne şekilde oluşacağı belirlenmiştir.[84]

661 sayılı Kanun ihale heyetlerinde görev alacak kişilerin tarafsızlığını sağlamak için bazı düzenlemeler getirmiştir. Buna göre, *"artırma ve eksiltmede görevli komisyon üyeleri ile bunların anne, baba, oğlu ve eşleri artırma ve eksiltmelere doğrudan doğruya veya aracı ile katılamazlar. Kanunun bu hükümleri pazarlık suretiyle yapılacak işlemleri de kapsamaktadır (m. 22)."* Bu Kanunu takip eden 2490 sayılı Kanunun 4'üncü maddesinde ihalelere katılamayacak olanlar daha detaylı bir şekilde düzenlenerek maddenin kapsamı genişletilmiştir. Böylelikle ihale komisyonlarında görevli olan kişilerin ihaleye katılması yasak hısımları arasına "kayınpeder" ve "damat" da eklenmiştir.[85]

---

82 07.03.1926 tarihli ve 315 sayılı Resmî Gazete. (Bu düzenleme, çalışmanın yazarları tarafından günümüz Türkçesine çevrilmiştir.).

83 *"YİRMİ BİRİNCİ MADDE- Muzayede ve münakasa ve ihalâtın merkez ve mülhakatta kimler tarafından icra edileceği ve bu heyetlerin derecei icazet ve salâhiyetleri Heyeti Vekilece tanzim edilecek talimatı mahsusa ile tâyin olunacaktır."*

84 10.04.1929 tarihli ve 1164 sayılı Resmî Gazete.

85 *"DÖRDÜNCÜ MADDE - Aşağıda yazılı kimseler gerek doğrudan doğruya ve gerek bir vasıta ile artırma ve eksiltmelere giremezler: A) Bu kanun hükümlerine göre teşekkül edecek komisyonlar azası; B)*

SONUÇ

Kanunlar içinden çıktıkları toplumun sosyo-ekonomik yapısından ve yayımlandığı dönemin şartlarından soyutlanamaz. Özellikle ekonomik alanı doğrudan ilgilendiren ihale düzenlemeleri, piyasayla ilgili olması nedeniyle ekonomik gelişmelerden en çok etkilenen düzenlemelerdir. "Bir başka ifadeyle ihale yöntemleri statik bir işleyiş biçimi olmayıp, zamana ve ait olduğu toplumun zaman içinde değişen ekonomik ilişkilerine uyum göstermektedir."[86] Sanayi devrimiyle Avrupa'da ortaya çıkan gelişmelere paralel olarak Osmanlı İmparatorluğunda kamu alım ve satımlarına ilişkin ilk düzenlemeler yapılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde, 1857 yılında yapılan düzenlemeden günümüze kadar gelen süreçte kamu alımlarının sistematiği önemli ölçüde korunmuştur. Türkiye Cumhuriyetin ilk yıllarında kamunun alım-satım işlemlerini düzenlemek için hazırlanan 661 sayılı Kanun 26 maddeden oluşan kısa bir düzenlemedir. Öte yandan, Kanunun yürürlükte olduğu 9 yıllık dönemde ortaya çıkan ihtiyaçları karşılamak amacıyla çeşitli değişiklikler yapılarak güncel kalması sağlanmıştır. Kanunun kurum olarak kapsamı, günümüz anlamında "merkezi yönetim" kapsamındaki kamu idareleridir. Belediyelerce yapılacak ihaleler ile özel kanun hükümlerine dayanılarak yapılacak inşaat, idare edilecek girişimler ve bayındırlık müesseseleri Kanunun kapsamı dışındadır. Kurtuluş Savaş sonrası yapılanmaya çalışan Türkiye Cumhuriyeti'nin kamu hizmetlerinin zamanında karşılanması hayati bir önemi haizdir. Kamu hizmeti için ihtiyaç duyulan ve piyasadan temin edilen mal, hizmet ve yapım işlerinin sürekliliğinin sağlanması mali açıdan güçlü bir işletme yapısını gerekli kılmaktadır. Kanun, güçlü bir özel sektör yapısının olmadığı bu dönemde kamu hizmetlerinin sağlıklı yürütülerek, ihtiyaçların zamanında karşılanabilmesi için teminata ilişkin ağır hükümler getirmiştir. Bununla, ihtiyaç duyulan mal, hizmet ve yapım işini karşılayabilecek nitelikte mali yapıya sahip kişi ve kurumların ihalelere teklif vermesini amaçlamıştır. Böylelikle kamu hizmetlerine ilişkin ihtiyaç duyulan mal, hizmet ve yapım işlerinin temini güvence altına alınmaya çalışılmıştır. Zaman içinde ülke ekonomisinin gelişerek, özel sektörün güçlenmesi ile Kanunu takip eden diğer ihale kanunları ile yüksek teminat oranları düşürülerek, ihalelere teklif verebilecek istekli sayısı artırılmaya

Bu komisyonların çalışmalarına esas teşkil edecek ilk veya son işleri ve evrakı hazırlayan, tamamlayan ve ihale neticelerini tatbik ve takip edecek memurlar; C) Artırma ve eksiltmenin yapıldığı yerin en büyük mülkî ve askerî memuru; D) A fıkrasındaki komisyonlar azasının ve (B) ile (C) fıkralarındaki memurların ana, baba, evlât, karı, koca, damat, kayınpeder ve kardeşleri ve bunların veya komisyon azalarının şerikleri; E) Bu kanunda yazılı ceza hükümlerile artırma ve eksiltmelere girmeleri muvakkaten veya müebbeden hükmen menedilmiş kimseler. Birinci maddede yazılı daire ve müesseselerin memurları yalnız artırma işlerine girebilirler. Ancak kendi arazisi ile hayvanlarından çıkan şeyleri ve hayvanlarım Devlete ve doğrudan doğruya alâkadar olmadığı müesseselere satabilirler."

86 Kayadelen, Mehmet, "Yatırımlarda İhale Yöntemleri", https://kayadelen.gen.tr/index.php/yazlar/ceitli/39-yatrmlarda-ihale-yoentemleri, ET. 08.03.2022.

çalışmış, rekabet ilkesi ön plana çıkarılmıştır. Kanunda, "kapalı zarf usulü ile artırma ve eksiltme", "açık artırma ve eksiltme", "pazarlık" olmak üzere üç temel usul düzenlenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarından günümüze kadar kamu ihale mevzuatı beş temel kanun ile düzenlenmiştir. Tüm bu mevzuatta adı değişmekle beraber temel ihale usulü "açık ihale usulü" olarak kalmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinden günümüze kadar gelen dönemde kamu ihale usullerini düzenleyen "661 sayılı Hükümet Namına Vukubulacak Müzayede, Münakasa ve İhalât Kanunu" bunu takip eden "2490 sayılı Artırma, Eksiltme ve İhale Kanunu", "2886 sayılı Devlet İhale Kanunu", "4734 sayılı Kamu İhale Kanunu" ve "4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunlarında" temel usullerin korunarak tarihsel sürekliliğin sağlandığı tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

Akdoğan M., "Avrupa Birliği Kamu Alımları Direktifleri ve Türkiye Uygulamasına Yansımasının İlerleme Raporları Işığında Değerlendirilmesi", İÜHFM, C. LXXII, S. 2, 2014, s. 683-701.

Altıparmak, Ç., "İhaleye Fesat Karıştırma Suçu "Doğrudan Temin" Alımları İçin Geçerli Olabilir mi?", Güncel Mevzuat, S. 80, 2012, s. 34-42.

Altundiş, M., "Hukuki Güvenlik İlkesi", Yasama Dergisi, S. 10, 2008, s. 60-94, https://dergipark.org.tr/tr/pub/yasamadergisi/issue/54538/743278, ET. 12.03.2022.

Genç, M., "İltizam", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/iltizam--vergi, ET. 14.03.2022.

Gönen D., Işık H., "Açıklamalı Devlet İhale Kanunu ve Yapım Sözleşmelerinin Uygulanması", 8. Baskı, Ankara, 1993.

Günday M., "İdare Hukuku", 9.Baskı, Ankara, İmaj yayınları, 2004.

Kallek, C., "Müzayede", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/muzayede, ET. 25.02.2022.

Karakuş, E., "Kamu İhalelerinin Denetimi ve Boğaziçi Üniversitesi Örneği", T.C. Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Sayın, İ. H., "Açıklamalı Kamu İhale Kanunu ve Kamu ihale Sözleşmeleri Kanunu", İlksan Matbaası, Ankara, Yazarın Kendi Yayını, Mart 2008.

Şanlı, B., "Türkiye'de Uygulanan Kur Politikaları", İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, C. 49 / 0, Ekim 2011, s. 183-200.

Şanslı, C., "Hukukun Ekonomik Analizi Çerçevesinde Kamu İhale Hukuku", Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar, C. 53, S. 612, 2019 s. 52-62, https://dergipark.org.tr/tr/pub/fpeyd/issue/48035/607485, ET. 13.03.2022.

Toprak, E., "Kamu İhaleleri (Kamu Alımlarının Hukuki, Yönetsel ve Siyasal Boyutu)", Ankara, Turhan Kitabevi, 2016.

Türkoğlu, Y.- Şakı, T.- Egemen, E., "İhale Hukuku ve İnşaat İşleri", Ankara, Olgaç Matbaası, 1985.

Uz, A., "Kamu İhale Hukuku Kamu Alımlarının Hukuksal Rejimi İhale İşlemlerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları (Şikayet-İtirazen Şikayet-Yargısal Denetim"), Ankara, Turhan Kitabevi, 2005.

Yıldırım, H., "Kamu İhale Hukuku'nun 21'inci Maddesinin (b) Bendinde Yapılan Düzenlemenin Değerlendirilmesi", Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Yıl 6, S. 12, 2018, s. 723-740.

Yılmaz, B. M., "Kamu Alımlarında İdari Denetim", Ankara, Yetkin Yayınları, 2007.

İnternet Kaynakları

597 Numaralı Müzayede ve Münakasa Kanunu Lâyihası ve Maliye ve Bütçe Encümenleri Mazbataları, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d04/c022/tbmm04022051ss0140.pdf, ET. 08.03.2022.

Cumhuriyet döneminde ihale kanunları tarihi, (2022, Mart) Erişim Adresi:
https://ihalemektebi.wordpress.com/mevzuat/cumhuriyet-donemi-ihale-kanunlari-tarihi/661-sayilimuzayede-munakasa-ve-ihalat-kanunu/, ET. 08.03.2022.

Devlet İhale Kanunu (1983, 10 Eylül), Resmi Gazete (Sayı: 18161) Erişim Adresi: http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2886.pdf., ET. 11.03.2022.

Devlet İhale Kanunu Gerekçesi, Erişim Adresi https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/DM__/d02/c020/dm__02020135ss0483.pdf, ET.11.03.2022.

Kayadelen, M., "Yatırımlarda İhale Yöntemleri", https://kayadelen.gen.tr/index.php/yazlar/ceitli/39-yatrmlarda-ihale-yoentemleri, ET. 08.03.2022.

Kamu İhale Kanunu (2002, 22 Şubat). Resmi Gazete (Sayı: 24648) Erişim Adresi: http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4734.pdf., ET. 11.03.2022.

https://www.kocaelidenge.com/haber/6594293/cantacilara-tokat-gibi-karar, ET. 07.03.2022.

Nişanyan Sözlük, "İhale" maddesi https://www.nisanyansozluk.com/kelime/ihale, ET. 02.03.2022.

T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 2, İçtima: 2 Cilt: 18, Birleşim: 109, s. 499-516. https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.goruntule?sayfa_no_ilk=499&sayfa_no_son=516&sayfa_no=500&v_meclis=1&v_donem=2&v_yasama_yili=&v_cilt=18&v_birlesim=109, ET. 04.03.2022.

https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1924-anayasasi/, ET. 12.03.2022.

https://teyit.org/1930-yilinda-1-tlnin-100-dolar-oldugu-iddiasi, ET. 10.03.2022.

https://smartasset.com/investing/inflation-calculator#CpCptS1KZT, ET. 10.03.2022.

https://www3.tcmb.gov.tr/enflasyoncalc/enflasyon_hesaplayici.html, ET. 10.03.2022.